

Jama kod Rašpora – 95 godina istraživanja

Dvorana ispod Tube. Foto: Ivan Glavaš

Ivan Glavaš

Speleološka udruga Spelunka, Ika

Jama kod Rašpora (Grotta della marina, Abisso Bertarelli, Ženjkanja jama, Žankana jama*) nalazi se u neposrednoj blizini istoimenog sela, u središnjem dijelu brdsko-planinskog lanca Ćićarije, koja se nalazi na sjevernom predjelu istarskog poluotoka, na nadmorskoj visini od 670 m. Radi se o trenutno najvećem speleološkom objektu na području hrvatskog dijela istarskog poluotoka. Od trenutka kada su započela istraživanja Jame kod Rašpora do trenutka pisanja ovog članka prošlo je 95 godina. Ovaj članak je kombinacija objektivnog osvrta na bogatu povijest istraživanja jame koja je svojom (doduše krivio izmjerenom) dubinom od 450 m nekada slovila za najdublju jamu svijeta te subjektivnog opisa istraživanja koja se provode, s većim ili manjim pauzama, zadnja dva desetljeća. Novim izmjerama, dimenzije jame postepeno su se smanjivale. Od slovenskih istraživanja i izrade

nacrta krajem 60-ih godina preko hrvatskih istraživača koji su također izradili nacrt glavnog kanala jame u prvoj polovini 70-ih godina, službene dimenzije jame su dugo godina bile one s najkompletnijeg nacrta - onog slovenskog. Po njihovim je izmjerama dubina iznosila 361 m i duljina 1106 m. U novijoj povijesti, praćenjem zračnih strujanja kojima jama obiluje, za razliku od većine istarskih jama, pažnja se posvetila tehničkom penjanju dimnjaka te širenju uskih prolaza što je dovelo do toga da jama dodatno učvrsti status najvećeg speleološkog objekta na području Istre dimenzijama od preko 350 m dubine i preko 5,5 km duljine. Nakon mnogobrojnih istraživanja, pomalo paradoksalno, istraživanja jame dalja su od njihovog završetka negoli je to bio slučaj na početku ove priče. Štoviše, cirkulacija zraka i poneki otvoreni upitnici, sugeriraju nam da smo još uvijek tu negdje, na početku priče...

Ali krenimo od pravog početka.

Priča započinje dalekog 16. travnja 1922. godine kada su se talijanski speleolozi iz tršćanskog kluba Commissione grotte della Societa alpina delle Giulie (CGSAG) vraćali s višednevnog istraživanja po Istri. Zbog kvara na vojnom kamionu kojim su putovali, bili su primorani zaustaviti se u okolici sela Rašpor na Ćićariji, čekajući njegov popravak. Po definiciji radoznali, iskoristili su vrijeme čekanja zanimajući se među mještanima za eventualne speleološke pojave u njihovoj okolici. Tada su saznali da se pokraj sela, još preciznije, pokraj seoskog groblja, nalazi ponor čiji je ulaz većih dimenzija, a u koji se za kišnih razdoblja slijeva nekoliko potocića te u koji se istoga dana nekolicina njih i spustila. Nakon što su prošli prvi horizontalni dio jame te se zaustavili pred vertikalom velikih dimenzija jamu nisu shvaćali ozbiljno zbog litološke

građe ulaznog dijela - umjesto klasičnog vapnenca na kojeg su navikli naišli su na fliš za kojeg su znali da je nestabilan, vodonepropustan te kao takav nepogodan za duboke speleološke objekte. Umjesto da vjeruju onome što imaju ispred, odnosno ispod sebe, speleolozi su odgodili istraživanje jame do daljnjeg te se radije posvetili istraživanju jame Bus de la Lum u šumi Cansiglio u okolici Belluna za koju su tek imali informaciju da je po nekim procjenama vrlo duboka. Sljedeće su razdoblje posvetili istraživanjima unutar nje, u nadi da će osvojiti dostatnu dubinu kako bi Italiji pripisali svjetski dubinski rekord.

Za to vrijeme, također u tranziciji između raznih istraživanja na području Istre i Ćićarije, speleolozi iz druge velike tršćanske udruge, Associazione XXX Ottobre (AXXXO) 20. 07. 1924. nailaze na ulaz u Rašporsku jamu i posjećuju prvi horizontalan dio te zaključuju da je vrlo perspektivna. Manje od dva mjeseca nakon tog događaja vraćaju se i istražuju je do 192 metara dubine.

Neposredno nakon povratka iz jame Bus de la Lum, članove CGSAG-a, razočarane rezultatima istraživanja, u sjedištu kluba dočekao je dopis iz AXXXO u kojem piše o njihovom spuštanju u Rašpor, ali u kojem ih i pozivaju da sudjeluju u budućoj akciji koja je planirana za 20. i 21. 09. 1924. Taj ih poziv dodatno razočarava jer su smatrali da imaju prioritet u istraživanju te jame te su ga službeno odbili. Unatoč tome, akcija je održana i dosegnuta je dubina od 307 m, a daljnji put u dubinu bio je onemogućen nedostatkom opreme.

Uskoro se članovi CGSAG odlučuju na isto: organiziraju akciju za početak studenog i šalju poziv „suparničkoj“ udruzi, koja ga je, dakako, odbila. U toj akciji provedenoj od 01. na 02. 11. 1924. dosegla se dubina od 365 m, koja je nakon sređivanja podataka korigirana na 381 m, a to je već značilo svjetski rekord. Kako bi osigurali neometani nastavak započetih istraživačkih radova, članovi CGSAG uzimaju teren na kojem se jama nalazi u namam u trajanju od 5 godina za 250 lira.

Sljedeću, pomno isplaniranu i

Položaj ulaza (strelica) jame kod Rašpora 1924. godine. Arhiva: CG Eugenio Boegan

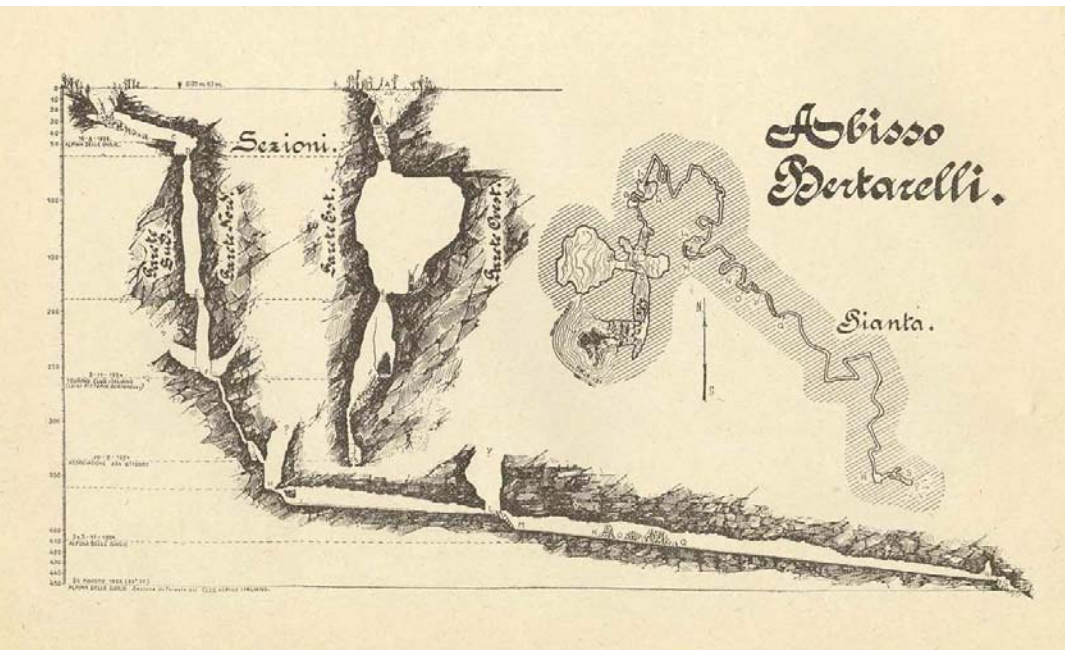
U Okrugloj dvorani 1924. godine. Arhiva: CG Eugenio Boegan

organiziranu ekspediciju provode 24. 08. 1925. Tog su dana dosegli dubinu od 450 m, a radosnu vijest o novom svjetskom rekordu javljaju na površinu telefonom kojeg su provukli do dna jame. To je bio jedan od posljednjih radosnih trenutaka jer uskoro, nevjerojatno koje je te noći poharalo dobar dio Europe, niti njih nije ostavilo pošteđene. Uslijed velikih padalina, inače suhi potoci koji završavaju u jami, brzo su potekli i iznenadili njene istraživače. Voda se pojavila naglo i brzo je val postao presnažan, odnosno koban, za Karla i Blaža Božića. Oni su bili dio peteročlane grupe mještana iz Rašpora koji su pomagali istraživačima u

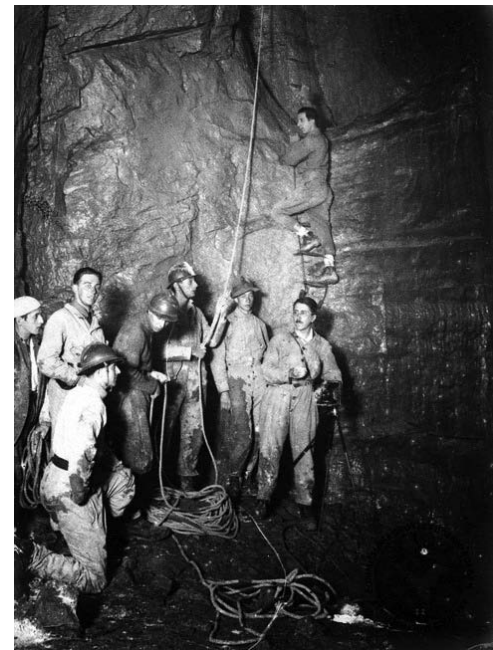
gornjim dijelovima jame. Ostatak ekipe, raspoređen po ostalim dijelovima jame je uspio preživjeti, no doživjeli su ogroman strah i upoznali jamu pri takvom hidrološkom režimu kakvog nitko nije vidio prije, a niti poslije njih.

Između dva rata sigurno je bilo još posjeta jami, no s tim se podacima nigdje nismo susreli osim što smo u samoj jami tijekom naših istraživanja naišli na neke natpise poput jednog iz 1938. godine.

Nakon Drugog svjetskog rata jama postaje odredište brojnih speleoloških ekipa, iako najčešće s ciljem

Talijanski nacrt Jame kod Rašpora

Ispod Velike vertikale 1924. godine.
Arhiva: CG Eugenio BoeganBranko Jalžić u jami kod Rašpora 1974.
Foto: Boris LepanNa dnu jame kod Rašpora 1974. - Juraj Posarić, Boris Vrbek, Vladimir Lindić, Armand Jurković i Branko Jalžić.
Foto: Boris Lepan

osvajanja dna, bez istraživačkih ambicija. Jedini koji se odvažuju izraditi novi nacrt (topografski snimak) jame su slovenski speleolozi 1968./69. godine odnosno hrvatski speleolozi 1974. godine. Najkompletnijim nacrtom dugo godina smatrao se onaj slovenski prema čijim je mjerama jama duboka 361 m dok joj ukupna dužina svih kanala iznosi 1106 m. Oni su istražili i neke nove kanale i našli novo i nešto dublje dno jame, tzv. Slovenski sifon. Valja spomenuti da

su početkom 90-ih zagrebački speleolozi prilikom posjeta jami uočili nizak vodostaj na Slovenskom sifonu te iz njega otkrili nekoliko desetaka metara kanala koji završava polupotopljeno, a uz adekvatnu opremu (ronilačka odijela i sl.) postoji stanovita mogućnost nastavka.

Sad slijedi subjektivna priča. Ovo je priča više o počecima nego o zadnjim godinama istraživanja. Priča o jami koja nas je formirala dok nas

je istovremeno fizički potrošila, priča o još koječemu više nego o samoj jami. Jer to koješta je utjecalo na njeno istraživanje više nego li nas je jama svojim očitim perspektivama mamila na njeno istraživanje. Priča s nekoliko digresija, priča iz perspektive čovjeka koji je u tu jamu zalazio stotinjak puta, ali je tek jedan od mnogih koji su sačinjavali tu priču.

Općenito, među istarskim speleolozima, tj. onom što je od istarske

speleologije bilo ostalo u drugoj polovici 90-ih godina, Rašporska jama je više-manje bila tabu tema. O njoj je kružio mit kao o opasnom objektu zbog vjerojatno dvije činjenice: ima prostranu vertikalu 125 m duboku što je mnogim speleolozima iz provincije već dovoljan razlog za strah. Oni koji su glumili da ih to ne dira, isticali su da je jama opasna i da su dvojica tamo poginuli prilikom nailaska vodene bujice. Kao da bujica može naići bez obzira na vremenske prilike! Osim toga jama se nalazi na tzv. ničijem terenu. Speleološka društva u Istri imali su svoja područja koja su istraživali dok je Čićarija bila svačija i ničija. Stariji članovi postojećih društava su jamu u svojim aktivnim godinama ili izbjegavali ili ju (rijetki) posjetili jednom i više se u nju nisu vraćali dok su novi članovi naslijedili običaje i ponašanja od onih starijih i na spomen Rašpora ili bi se odmahnulo rukom kao na nešto besmisleno ili bi se izgovorila kakva tanka isprika u stilu „treba prvo kondiciju skupiti“, „treba dobru ekipu sastaviti“ i sl. Tko ima volje nađe načina, tko ne, nađe ispriku.

Nismo ni mi žurili u Rašpor prvih par godina naše speleologije. Tehnički smo se ispraksirali u istraživanju i/ili posjetama raznim istarskim jamama do dvjestotinjak metara dubine, a i većina nas je još uvijek bila maloljetna te su odlasci na Čićariju bili rjeđi negoli je to bio slučaj s drugim dijelovima Istre. Konačno, naša priča počinje sredinom 1998. godine kada smo se, neki tek punoljetni, a neki još ne, odlučili „osvojiti“ dno Rašporske jame. Opreмили smo jamu, doteturali nekako do njenog dna, poslikali se i raspemili je. Naravno, taj je posjet, osim na osobnom nivou, u istraživačkom smislu vrlo malo značio. Doduše, tada smo ipak zapazili neke kanale za koje nismo bili sigurni jesu li istraživa ni ili nisu. Klopka kod toliko posjećenih jama jest u tome da većina ljudi ulazi u njih s predrasudama i uvjerenjem kako su mnogi iskusniji od njih odavno već vidjeli sve što se ima vidjeti odnosno istražili to što se ima istražiti. Ni nas to nije zaobišlo, no ipak se u pamćenje nekih od nas urezalo poneko mjesto vrijedno virenja, jednom, možda...

Ono što nas je možda ipak lišilo

predrasuda da se u jami nema što tražiti jest to što smo bili mladi klub kojeg smo osnovali odlaskom iz bivše udruge. Lišeni svih beneficija i mudrosti kojima smo se mogli okoristiti ostankom u starom klubu, bili smo također lišeni predrasuda i uvjetovanja koja si čovjek može izgraditi slušanjem iskusnijih članova, bez kritičkog promišljanja o smislenosti naslijeđenih informacija koje smo bili na putu da prihvatimo zdravo za gotovo. Pamtim i razgovor s legendarnim pazinskim speleologom Dragom Opašićem Billijem koji je izrekao da mu je ronilačka oprema u rasulu što se sifona tiče, a da nema jarbola što se tiče penjanja dimnjaka te da u jami nema što tražiti. Samo mi je zaželio sreću uz pomalo skeptičnu „dao Bog da pronađete 8 km kanala“, iz čijeg se tona dalo iščitati ponešto skepse glede ostvarenja toga...no, iako pripadnik stare škole, bio je dovoljno napredan i svjestan toga da se sreća može iskušati penjanjem dimnjaka. Nažalost, nije uživao još dovoljno da sazna kako je bio u pravu. Ali, bilo je tu i neistraženih kanala koji su bili dostupni bez penjanja ili ronjenja.

Kroz 1998./99. godinu, sudbina je htjela da se neki od nas zblize i/ili upoznaju kremu hrvatske i talijanske speleologije i s istima steknu vrijedna

iskustva u dubokim jamama Italije i Hrvatske. Bio je to, također i samo za neke od nas, konačan izlazak iz provincijalne speleologije i mnoge mentalne granice su pale. Od talijanskih kolega smo između ostalog naslijedili afinitet ka tehničkom penjanju i davanju maksimalne pažnje zračnim strujanjima unutar jama. U Hrvatskoj su tada bušilice rijetki posjedovali te se još uvijek za sidrišta koristilo spitove, bili oni ručno izbušeni ili bušilicom. A širenjem suženja su se bavili ili iskusni školovani mineri uz pomoć jakih eksploziva ili su se pak bušile relativno plitke rupe i u njih stavljalo hilti metke te šipkom udaralo neposredno po njima do trenutka detonacije, što se mnogima i nije svidjelo što zbog opasnosti što zbog neugodnih trenutaka neizvjesnosti kad se udara čekićem po šipki i čeka trenutak kada će se aktivirati metak...ono što smo ponosno kopirali od talijanskih kolega revolucionariziralo nas je po oba pitanja (premda smo bušilicu nabavili tek nakon nekog vremena). Jedno su bili fiksevi za koje je potrebno svrdlo od 8 mm umjesto dotadašnjeg od 12 mm i nije potrebno paziti na dubinu rupe niti ju doradivati. Drugo je bila metoda izrađivanja vlastitih metaka od slamki i baruta (ili u nedostatku baruta izrada natrijevog odnosno kalijevog klorata uz pomoć određene vrste herbicida i šećera...).

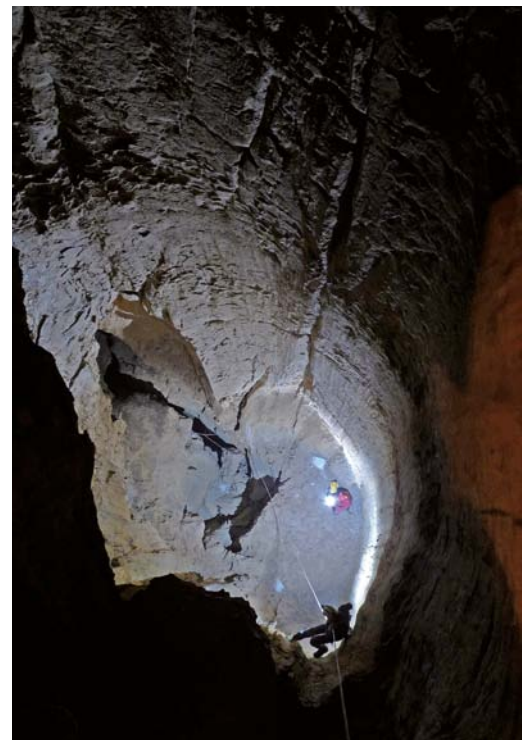
Kraj Tube. Foto: Lovel Kukuljan

Ulaz u jamu kod Rašpora. Foto: Lovel Kukuljan

Meandar iza okrugle dvorane. Foto: Ivan Glavaš

Srednji skok na 250 m dubine. Foto: Ivan Glavaš

Dalje je, sudbina također htjela da karlovački speleolozi početkom 2000. godine odluče doći posjetiti jamu. Bila je tada vrlo oštra zima i oni su odlučili da na teren odu u Istru jer je tamo sigurno ugodna temperatura. A temperatura je bila toliko ugodna da se vino ostavljeno na livadi pored šatora napola smrznulo!

Ta je hladnoća bila ključna za sve ono što je kasnije uslijedilo pa i za članak kojeg sada čitate. Naime, ulaskom u jamu uočeno je kako u nju poniru silni kubni metri zraka svake sekunde. Dakako, jednim dijelom je za to možda zaslužna i konfiguracija terena oko jame odnosno morfologija ulaznih dijelova jame. Možda se dio hladnog i teškog zraka silno spuštao po jednoj strani dok se dio istoga možda i penjao s druge strane prostrane Velike vertikale nazad. Činjenica je ipak da se usred Velike vertikale, na dijelovima poprečnog presjeka od preko 10 m plamen acetilenske rasvjete svi-nuo prema dolje unatoč tome što je rasvjeta radila pod punim pritiskom budući da se do tog dijela dođe za 10 minuta od ulaska u jamu...ako se dio zraka zagrijan i vraćao prema površini kroz iste dijelove jame, dio njega to ipak nije činio već se stvorila pretpostavka da postoji još mnogo prostora koji taj zrak dreniraju prema nekim nepoznatim, višim ulazima u taj još

nedefiniran, jamski sustav. Pozicija jame se uklapa u tu priču jer je locirana na najnižoj koti šire okolice. A s time se savršeno slaže uvlačenje zraka u zimskom periodu odnosno funkcija jame kao nižeg ulaza u potencijalni speleološki sustav.

Tako su kanali uočeni prilikom prvog posjeta jami dobili dodatno na značaj i odbačene su predrasude da se u jami istražilo sve što se istražiti dalo s obzirom na spomenute bezbrojne kvalitetne istraživače koji su jamu posjetili kroz duže vremensko razdoblje. Nisu još sve predrasude odbačene, ali išlo se prema tome.

Stvorila se ideja, odredio se cilj; uski odvojak na oko 300 m dubine u koji ulazi dio zraka koji se raspršuje kroz jamu. Nakon zajedničkog posjeta s Karlovčanima više se nije moglo čekati: konačno nam se nudio objekt koji je velik i za kojeg smo počeli shvaćati da je još daleko od toga da je rekao svoje. Konačno smo dobili jamu sa svim svojim perspektivama, a i s već tada pristojnim dimenzijama. No, jama je ionako bila tamo i nikoga nije zanimala. Osim toga, radilo se o objektu koji ima toliko različitih cirkulacija zraka unutar sebe da ukupno u mnogobrojnim jamama Istre toliko vjetra nismo doživjeli. Sve je bilo tu, samo nije bilo ljudi jer je naš mladi i takoreći tek

osnovani klub ostvario svoj „američki san“ u vidu ekspedicije u Ameriku nakon čega je polako odumirao. Ljudi su vidjeli malo svijeta, posjetili nekoliko špilja preko Atlantika i time okrunili svoju speleološku karijeru...provincijalizam. U silnoj želji da se čim prije ponovno posjeti jama, a u nedostatku ljudi, sjetih se tada čovjeka koji se u jamama dobro snalazio, no tad je već bio heroinski ovisnik. Pokazao je ipak volju i tako smo se nas dva, s 19 odnosno 20 godina, uputili u jamu s malo ambicioznim planom. Trebalo je sve opremiti, bivakirati, širiti prolaz na tristotinjak metara dubine i nakon toga sve rasporemiti...7 transportnih vreća je ono što nas je najviše mučilo, no plan je ostvaren. Doduše, štemanje čekićem i špicom nije bilo lako, a bušilica će još neko vrijeme biti nedosanjani san (na račun američkog sna...). Tako je, priručnim sredstvima, ulaz u kanal proširen za oko 3 cm što je jednom od nas omogućilo da se provuče i istraži nekih 20 m u duljinu te zaustavi pred jednim vrlo, vrlo uskim suženjem. Toliko od te akcije, jama je rasporemljena, upitnik je ostao, a kanal je prozvan Božja kazna. Zrak koji je puno obećavao, nije nas uspio odvesti do nikakvih rekordnih duljina ili dubina. U Božju kaznu ulazilo se još na Uskrs te na ljeto iste godine. U oba slučaja jedan se speleolog uspio provući do nekih 80 odnosno 100 m

Ulaz u Gipsov rov. Foto: Ivan Glavaš

Srednji skok na 250 m dubine. Foto: Ivan Glavaš

Pseudobivak. Foto: Lovel Kukuljan

duljine dok se drugi speleolog, u oba slučaja druga osoba, nije uspio provući kroz „Ključanicu“ tj. suženje na 20 m od ulaza u Božju kaznu. Dok je prvog speleologa vjetar uvlačio u nepoznate, vrlo uske prolaze, drugi nije imao izbora nego čekati da se prvi vrati iz izvidnice. To je trajalo u oba slučaja dobrih sat vremena što je prvome jako brzo prošlo dok je drugome trajalo cijelu vječnost i u njemu potaknulo cijelu lavinu misli u stilu kada reagirati na nepojavljivanje prvog i što raditi. Čak se u drugom slučaju radilo o čovjeku kojemu je to bila tek četvrta jama u životu i upitno je bi li uopće našao put prema izlazu i kako bi to sve skupa izgledalo...a upravo se u tom slučaju gotovo i dogodilo da se „izviđač“ ne vrati jer je isti, provlačeći se kroz nove uske prolaze, doživio neke neugodnosti radi kojih je bio na granici da se sam iz tih situacija ne uspije izvuci...slažem se, ekipa od dvije osobe je stvarno potencijalno riskantna stvar, ali ljudska znatiželja, kao i ljudska glupost uostalom, nemaju granica.

Kanal Božja kazna ostao je djelomično neistražen i od tada nitko nije doslovno nogom kročio kroz ulazno suženje. Zato što ne bi ni prošla! No tamo naravno nije odlazio sav zrak pa su se snage počele preusmjeravati drugdje. Postojao je „pre očiti“ otvor na donjoj trećini Velike vertikale (p 125), toliko

očiti da smo bili sigurni kako je istražen. Stoga u njega još nismo žurili ući. Bunilo nas je tada nešto drugo. Na slovenskom nacrtu nekoliko varijanti vode do iste točke na, po njima, 300 m dubine (danas 280 m) i ta je činjenica bunila ljude te nisu shvaćali da se zapravo voda iz Rašporske jame spaja na jedan nešto veći i stalniji vodeni tok. Tako je ispalo da taj vodi ne znamo porijeklo i valjalo je krenuti uzvodno. Nevjerojatno, ali doista ispada da se uzvodno nitko nikada nije prošetao, odnosno mjestimice se malo popeo! Taj je kolektor uzvodno dakle mnogo obećavao i maštalo se o velikim duljinama i visinama, htjeli smo ga pratiti do same površine, samo kada bi nam jama to dozvolila. Ako su naši prijatelji iz Firenze mogli s dubine od 950 m u jami Saragato penjati nekoliko pritoka po 700–800 metara u visinu, možemo i mi bar 300–400 metara...no Ćićarija nije Monte Tambura ili Corchia: na kraju smo ga uspjeli popratiti 80 m u duljinu i 40 m u visinu do zarušenja koje je, osim kanala, urušilo i naše snove o velikom penjanju. No ni to malo metara nije bilo jednostavno za istraživanje. Premda smo već usvojili korištenje fikseva, u tom trenutku još nismo imali bušilicu te smo prateći taj vodeni tok imali prepreku u vidu 10 metarskog skoka kojeg smo penjali zabijanjem klasičnih spitova iznad sebe, ručno i dugotrajno dakako!

Inače, u nedostatku ljudi, zadnji dio kolektora je istražen u solo akciji jednog speleologa. Mnogi će se zgražati nad tim podatkom, ali ukoliko je izveden pod kontroliranim uvjetima, solo odlazak u jame može pružiti speleologu jedno posebno iskustvo kroz kojeg može bolje upoznati sebe, naučiti se daleko promišljenije kretati kroz jamu uz manje rasipanje energije te na kraju i puno bolje „oslušati“ i razumjeti jamu. Mogućnosti nesreće su manje, ali istina, potencijalne posljedice daleko teže. Za one koji to osuđuju, preporučujem neka probaju. Možda im je speleologija samo vid druženja u nešto izmjenjenijoj okolini, no ako ih ipak zanimaju jame, vrijedi iskusiti. Ali ipak, istraživanje ne bi trebalo biti dio solo akcije već posjeta poznatim dijelovima uz sve moguće mjere predostrožnosti. Uz obavezno realnu procjenu koliko će sati trajati i uz osobu od povjerenja koja bi potakla odgovarajuće korake kada bi došlo do kašnjenja. Pa i ta priča ostaje do daljnjega na tome...inače, dio zraka koji ulazi u jamu kroz spomenuti se prozor preko kanala i dvorane penje u visinu u smjeru otkuda dolazi potčić. Tako je uslijedilo i prvo ozbiljnije tehničko penjanje u jami. Dolazni kanal se popeo 70 m u visinu i oko 40-ak u duljinu. Koljenastog je tipa, kombinacija meandara i skokova sve do zarušenja u stropu. Taj dio jame

Bivak u Okrugloj dvorani 2004. godine. Foto: Ivan Glavaš

Dvorana prije Ivinog meandra, Novi dio - iza Tube. Foto: Lovel Kukuljan

Novi djelovi iza Hrvatskog sifona. Foto: Lovel Kukuljan

se na kraju raspomio jer je došlo do odvajanja od postojeće speleološke udruge i osnivanja opet nove...tražeći nastavak u visinu ispenjalo se još nekoliko mogućih varijanti kroz spomenute prostore tako da se ukupno samo na tom dijelu jame tehnički popelo preko 100 m. Postoji još jedna mogućnost za nastavak uzvodnog istraživanja, no danas je potrebno prvo ponoviti penjanje spomenutih 70 metara.

Također, ni ovdje se nije navraćalo jedno duže razdoblje. Više manje se sezona istraživanja zaključila s kamenom kojeg sam dobio u glavu s pristojnih 90 m visine. Još uvijek se ispod Velike vertikale mogu naći komadići kacige kao podsjetnik da treba paziti pri izlazu iz iste... U pauzi koja je uslijedila, između ostalog, pronašla se i istraživala jedna druga zanimljiva jama - Jama u Birbovoj dragi. Činilo se kako svojim smjerom pružanja ide

direktno prema Rašporu, ali ubrzo je posve promijenila smjer. No danas, nakon što je Rašporska jama dovoljno porasla, ipak se pojavila nada u spajanje objekata u jedan sustav. To bi bio jedan dugotrajan i bolan proces te je pitanje kada će se i hoće li se realizirati. Na dno Birbove rijetko tko navraća, a ima još mnogo posla oko širenja suženja na dnu jame dok je vremenom i sva oprema koja je unutra posve propala i prvo predstoje bar dvije velike akcije preopremanja cijelog objekta.

Ali kako ta jama još uvijek nije dio te priče, vraćamo se na Rašpor, više ili manje.

Dakle, nakon 2002. godine, neko vrijeme nas nije bilo. Nije bilo jasnih ideja gdje njuškati po jami. Sifon u Rašporu je svaki puta bio zatvoren, nekoliko manjih odvojaka nisu bili dovoljno konkretni da nas potaknu na širenje, a ni jamu nismo još gledali kao „našu“ (premda naša niti tuđa nije nikada bila i neće nikada biti!), a i najkompletniji nacrt, onaj slovenski, nije nudio mogućnost spajanja novoistraženih kanala na sebe. Jamu smo još uvijek gledali kao "svačiju kurvu nezahvalnu za ženit"...ponovno crtanje je bila također stavka koju si nismo htjeli priuštiti a Ćićariju smo još nedovoljno dobro poznavali tako da smo okušali sreću na svim mogućim drugim mjestima. U sljedećim godinama su se tako istražile ili posjetile mnoge stotine objekata (800 samo na području Učke i Ćićarije, najvećom zaslugom upornog Nenada Kuzmanovića Kuzme). Neki dublji, a neki plići, no nigdje nije bilo cirkulacije zraka osim u tragovima niti je bilo duljina vrijednih spomena. Kratkom analizom statistike većih istarskih jama odmah postaje jasno da su jedini objekti većih dimenzija oni koji su na kontaktu fliša i vapnenca, izvori i nadasve ponori. Tako ni Ćićariju nije preskočilo to pravilo. Pokušalo se koncentrirati na ponore poput Krkuža, Billove ponikve, Ponora kod Lupoglava, Semičkog ponora, Ponora Rečice, Ponora Duvčić, i još nekih manjih pronađenih, no jedino je povremeni ponor, Jama u Birbovoj dragi urodio plodom. Na današnji dan još je Ponor Rečice potegao malo dalje, ali i ne predaleko...

I u Birbovoj se probalo penjati nekoliko

dimnjaka i širiti dno jame no jama je poprilično naporna i mnogo posla donosilo je jako malo rezultata tako da se u nju vrlo rijetko ulazilo.

Osobno me broj jama nije zanimao, zanimala me jedna velika koju bi mogli stalno istraživati i polako spajati slagalicu u nešto veliko. Tako se u nedostatku neke druge domaće jame koju bi mogli istraživati u slobodnim trenucima opet vraćamo u stari do-bri Rašpor. Ne moš' od sudbine da ga jeb..! Jama se postavlja negdje u zimi 2004./05. i ponovno polako upoznavaju svi poznati dijelovi, ali i oni nepoznati. Za razliku od prvih godina kada su veliku većinu akcija ekipu sačinjavali spomenuti Kuzma i moja malenkost, polako se ekipa širi za još ponekog člana Estavele i Ozrena Dodića poznatijeg kao Špale. Sve više se penju neki dimnjaci koji su naizgled samo sitni i nebitni pritoci, ali u nekima nalazimo ne samo da se nastavljaju uzvodno u visinu već i da se od njih odvajaju i novi silazni meandri. Jama se počinje intenzivno istraživati u zimskim periodima jer tada uvlači hladan zrak izvana koji posuši sve dijelove jame i tako čini boravak i napredovanje puno ugodnijim. Vjetar koji ponire u jamu prilikom velikih hladnoća doista je impresivan i premda nema očitih odvojaka na kojima koncentrirati snage, svjesni smo toga da nam nešto promiče. Konačno, u nedostatku pametnijeg posla, sjetismo se onog gore spomenutog beznačajnog dimnjaka koji se nalazi u prvom dijelu uzvodnog nastavka kolektora koji se s dubine od 280 m penje 40 m u visinu uz 80 m tloctrne duljine. Kreće se s penjanjem istog uz uvjerenje da to i nema nekog smisla, ali perspektivnijeg se mjesta nismo mogli sjetiti. Predrasude... Naime, nakon ispenjanih 20-ak metara dimnjak se sužava i nastavlja iza suženja uspinjući se uz kaskadice. Prvo iznenađenje je jak vjetar što ga dimnjak uvlači u visinu te nakon suženja konkretan meandar na skokove od po nekoliko metara sa silaznim bočnim odvojcima, vjetrovitim odvojcima. Da se razumijemo, to su sve prokleta uski meandri...samo glavni prtok je malo konkretnijih dimenzija uz dakako povremena suženja. Ništa u toj jami ne može proći bez suženja. Takvo je pravilo. Osiguravatelj je tako ostao na mjestu gdje je i počeo

osiguravati, a penjač je otišao oko 25 m vertikalno te uz suženja i uz manje skokove u meandru još 20-ak m u visinu što ga je dovelo u jednu dvoranu duljine 10-ak i širine 3-4 m. Prva uočena stavka u dvorani bila je kost. Da, kost. Ne mala kost. To nam je davalo nadu da idemo prema potencijalnom novom otvoru. Voda je stizala sa stropa dvorane dok se na jednom kraju pod dvorane koso uspinje u visinu oko 10 m i nastavlja fosilnim horizontalnim kanalom od 10 m duljine. Na kraju tog kanala nalazi se s desne strane mala slijepa udubina, a s lijeve mali fosilni kanal u kojeg se treba zvlačiti. Cirkulacija zraka se ovdje nije osjetila no speleolog koji se na tom mjestu našao sam, u trenutku kad je utihnuo čuo je zvuk koji ga je ostavio malo zbunjenim. Naime, gledajući u stijenu pred sobom čuo je nešto što se može opisati kao žuborenje jakog vodenog toka. Vrlo malo vjerojatno jer u sušnom razdoblju nije za očekivati uz suhu jamu paralelni vodeni tok takve jačine. Pogotovo ne na toj visini. Ali zvuk je stvarno bio zbunjujući i pomislilo se dakako da bi to mogao biti jak vjetar, no vjetar se u kanalu koji vodi do tog mjesta nije osjećao. Još neko vrijeme po tom pitanju ostat ćemo zbunjeni. Čak sam u nekim vijestima ovog časopisa svojevremeno spomenuo zvuk vode koja teče negdje iza stijene. Fosilni kanal malih dimenzija s lijeve strane zadnje opisanog

mjesta smo u budućoj akciji prošli nekih 20 m u duljinu i spojili se na aktivni dio otkud je slap padao u dvoranu. Taj bypass nam je uštedio vrijeme, materijal i muke jer bi penjanjem naišli na prevjes iza kojeg bi se morali uvući u vrlo uzak izlaz iz vertikale. Dalje su uslijedili novi meandri u izmjeni s manjim vertikalnim skokovima gdje smo rapidno dobivali na visini također bez „ispucanog fiksa“. No na kraju se dogodilo ono čega se nismo ni bojali jer nismo ni slutili gdje smo. Mislili smo da smo daleko...a dogodilo se da smo se uz nemale muke i riskantna slobodna penjanja spojili s urušenom dvoranom u koju vodi fosilni kanal iz donje trećine Velike vertikale...jedna mukotrpna, nepotrebna petlja (koja danas može služiti kao prečac prema nekim dijelovima jame koje ćemo kasnije spomenuti, ali taj prečac nikome nije mio)! S druge strane, zajedno s prije ispenjanih 70 m u visinu, sada se radilo o već pristojnom komadu jame: oko 200 m u visinu se istražilo što tehničkim što slobodnim penjanjem i ispada kako se još jedna velika jama nepoznatog otvora paralelno spušta i dotiče Rašpor na nekoliko dijelova. Nažalost, danas treba ponovno penjati i postavljati gornjih 70 m kako bi se moglo nastaviti dalje u visinu i vidjeti hoće li nas to negdje odvesti.

Ako se ne varam, sada smo negdje u 2005./06. godini... Uglavnom, jama

U Tubi. Foto: Lovel Kukuljan

Uskršnji kanal, Novi dio - iza Tube. **Foto: Lovel Kukuljan**

Velika vertikala. **Foto: Ivan Glavaš**

je postavljena na neodređeno vrijeme i uslijedilo je sve više akcija u kojima su prevladavali članovi Spelunke i Estavele uz povremene goste iz drugih krajeva Hrvatske, ali i Trsta. Penje se na još mnogo mjesta i nalaze se redovito novi kanali, no uvijek i baš uvijek, uski. Tako da se troši mnogo vremena za malo metara. Najčešće se novopronađeni kanali spajaju nazad na jamu i to nas polako i frustrira. Oni koji se ne spajaju završavaju suženjima gdje se utrošilo mnogo vremena na širenje i koji bi ili stali na novim suženjima ili se po običaju opet spojili na poznate dijelove jame. Negdje 2006./07. godine prilikom ne prenisčkog vodostaja jedan speleolog pokušava na dah proći sifon. Imali smo saznanja da su zagrebački speleolozi početkom 90-ih godina ponovili jamu prilikom velike suše i prošli sifon te iza njega na nekih 40 m naišli na polupotopljene dijelove u kojima se osjetila cirkulacija zraka i gdje su zaključili da bi se uz najosnovniju ronilačku opremu dalo probit još dalje kroz polupotopljene dijelove. Naš junak je doduše naišao na drugačiju priču; prošao je Slovenski sifon tako što je mjestimično morao malo podroniti na dah te je nakon 40-ak metara kanala naišao na pravi sifon. Priče nam se nisu slagale zbog razlike u vodostaju od nekih

30-ak cm. No to ćemo otkriti tek nekih 5 godina kasnije...do tada će nam sifon uvijek biti zatvoren, ili će nam se bar tako činiti. Sada je teško reći.

Spomenutih godina sve se više zadržavamo u razne nađene meandre te, iako sve više gostiju sudjeluje u istraživanju, crtačima nismo baš obilovali. Dio kanala koje istražujemo usput i crtamo, no njih nemamo na koji nacrt spojiti. Bolna tema ponovnog crtanja jame sve je više prisutna, no i to će se još neko vrijeme izbjegavati. Kod mene osobno bio je problem što sam već bio pretrpan nacrtima od čega dio nisam ni uspijevao završavati zbog frenetičnog tempa kojeg mi je postavio kolega Kuzmanović u želji da istraži čim veći broj jama ne bi li naišao na onu pravu. Danas, srećom imamo Antonia Cicerana koji, kao da si je zadao za cilj nacrtati sve jame Istre pa će tako i mnoge prije istražene jame dobiti svoje nacрте, kao i neki moji nacrti iz ladice ugledati svjetlo dana...a kad smo kod toga, nacrt Rašpora pa samim time i ovaj članak, ne bi vidjeli svjetlo dana da se nije našao sistematičan odlikaš po imenu Lovel Kukuljan koji je pokupio svu „salatu“ nacрта koje su kod mene blijedili u ladici, dodao svoje i još pokoji tuđi metar i to sve posložio. Ali otišao

sam 10 godina u budućnost, vraćam se na negdje 2007. godinu. Duljine tada još uvijek zbrajamo i pridodajemo podacima sa slovenskog nacрта i tu stižemo na oko 2 km tlocrtne duljine. Ovdje ću izdvojiti jednu priču koja

se veže na pronalazak jednog od važnijih dijelova jame, tzv. Tube odnosno svega pronađenog iza Tube. Dvorana s kosti koja se našla tehničkim penjanjem i na čijem se vrhu u fosilnom kanalu čuo šum za kojeg nam se činilo

Drugi bivak, Novi dio - iza Tube. **Foto: Lovel Kukuljan**

Od Pseudobivka do Tube. **Foto: Lovel Kukuljan**

kako je to žuborenje jakog toka vode iza stijene toliko me intrigirao da sam prilikom jednog posjeta šarolike ekipe iz Zagreba i Karlovca ponudio jednoj od kolegici da idemo još jednom poslušati taj tajnoviti zvuk i kako se iz spomenutog mjesta ne moramo spuštati nazad na gotovo -300 kako bi onda penjali vani nego ćemo moći po sad već normalno postavljenom dijelu jame nastaviti u visinu te se spojiti na Veliku vertikalu i začas izaći. Premda je ta varijanta bila vrlo zahtjevna, kolegicu je zanimala pa je tako i bilo. Konačno, iako je taj period bio mokriji od prethodnog puta kad se čuo taj zvuk te je bilo logično pretpostaviti kako će se sada čuti još jače ukoliko

se radi o vodi, zvuka gotovo da i nije bilo. Onda sam se konačno udostojio tom dijelu jame posvetiti zasluženu pažnju. Trebalo se samo podići jedan metar i uz strop pogledati naizgled običnu udubinu. U njoj se skrivao ključ problema. Radilo se ipak o cirkulaciji zraka, kakve li rijeke...zrak koji se naizgled nije osjetio u metrima koji prethode tom malom otvoru, ipak je putovao negdje po stropu i uvlačio se vrlo snažno u rupicu promjera oko 10 cm. Tako je nakon nekoliko narednih akcija otkopana i proširena tzv. Tuba koja se uspinje koso i vrlo je vjetrovita, ali i jako uska u prvih 20 m. Dalje se lagano diže i slični na meandar koji uskoro stišće previše i ostaje bez zraka...

skoro je na tome i ostalo da se nismo sjetili vjetra koji je već prethodno putovao uz strop pa se po toj logici uz strop meandra našao i mali prolaz tj. nastavak i nakon ukupno oko 80 zahtjevnih metara stiže se na rub manje vertikale koja vodi u „crnilo“. U narednim akcijama neke su ekipe istraživale po „starom Rašporu“ dok su neke polako dodatno širile krajnje uzak ulaz u Tubu. Dio jame iza Tube polako je dobivao sve više na važnosti, tamo se otvarao neki novi svijet. Prvo se ušlo u Gorenju i Dolenju vas; dvije dvorane jedna iznad druge čija su imena inspirirana mjestima na Čičariji. Iz obje dvorane postoje odvojci u vidu vertikala ili meandara koji kreću u nepoznato. Osim toga, u donjoj se dvorani nalazi ogroman dimnjak koji je, bar mene, privukao da ga odmah krenemo penjati. Činjenica je da nas je zimi zrak doveo na ta mjesta i da se on nastavlja penjati negdje u visinu. Gdje drugo nego u tako moćan dimnjak...osim toga kroz sve odvojke prisutne u tom dijelu jame pojavljuje se također zrak koji iz njih puše. Dakle, iz 5 poznatih kanala puše u istom smjeru, a taj bi smjer trebao biti nepoznata visina i sve ostalo što slijedi u velikom dimnjaku. A suma tih vjetrova bi trebao biti poprilično impresivan vjetar za kojeg vjerujem da izbija negdje na površinu. Eh, da bar znam otprilike gdje. Od silnih rekognosciranja terena, oko Rašpora nikada nismo našli ni jednu jedinu rupicu u kojoj bi bilo kakve takve cirkulacije zraka. Nešto nam i dalje promiče. A dimnjak, on se nalazi na dubini nešto manjoj od 200 m, ispod polja. Kada bi se, hipotetski, u gornjim dijelovima dovoljno horizontalno odmaknuo i podvukao pod brdo te krenuo prema najvišim vrhovima na tom području, moglo bi se iz tog dijela jame popeti gotovo 500 m u visinu. Da, baš toliko, odnosno 300-tinjak metara iznad ulaza. Iako su kanali iza Tube kretali na sve strane, osobno me je zanimalo upravo taj dimnjak. Ironija je zato htjela da ni dan danas nisam sudjelovao u njegovom penjanju ni jednog jedinog metra. Naime, mnogobrojni meandri i vertikale koji su se otvarali na sve strane, preusmjerili su naše snage u njih i opet su prolazile godine...danas se ukupno na tom dijelu jame istražilo bar 1,5 km kanala, što je više nego

li je cijela jama bila duga prije nego li smo se “zaigrali” unutar nje. Sasvim pristojno, računajući kakav nas je splet okolnosti odveo iza Tube. Do sada se ispenjalo blizu 100 m dimnjaka i još uvijek se nastavlja u vis. Penjanje otežava voda i usput rečeno, to bi mogao biti glavni rašporski tok kojeg čini gore spomenuti kolektor. Vjerujem da je taj dimnjak jedna od perspektivnijih stavki za istraživanje u jami trenutno.

U nama je sve više kuhalo i došlo je do neminovnog, konačno. Sredinom 2008. godine krenulo se s ponovnim crtanjem svega poznatog, kao i onog što se putem tek otkrivalo. Posla poprilično puno. Osim talijanskog nacrtaja koji je bio jako nategnut te slovenskog, tu je bio i hrvatski nacrt koji je među nama bio poznat po tome što se dugi i jednolični meandar u jami koji blagim padom ide prema sifonu crtao odnosno mjerio uz pomoć prenošenja iste visine pomoću crijeva punjenog vodom (tzv. vaser ili ti šlauf vaga). Hrvatski su speleolozi na taj način postigli poprilično visoku točnost, no jamu su crtali samo do prvog, tzv. talijanskog sifona, a i potkrala im se greška u kosom meandru u višim dijelovima jame tako da su i oni dobili veću dubinu od one realne. U želji da ni naš nacrt svojom točnošću ne zaostaje za spomenutim, i mi smo koristili istu tehniku i zbog toga nam je posao tekao dodatno sporo. Ali to je luksuz kojeg smo si mogli priuštiti s obzirom na to da nam je jama na manje od 40 minuta udaljenosti od kuće. U tzv. Okrugloj dvorani je podignut bivak, ne toliko iz nužde koliko zbog komocije i želje da u se u jami družimo povremeno i više dana. Osim logističke potpore, bivak u Okrugloj nam je priuštio mnoge nezaboravne trenutke, a i u gastronomskom se smislu također kvalitetno provelo vrijeme jer se zbog lakog i brzog pristupa u bivak donosilo sve i svašta! Vremenom je taj bivak dao svoje i više manje postao nepotreban. Veći dio stvari premješten je u novi bivak koji je napravljen u dvorani Gorenja vas, iza Tube, dok za ono što je ostalo od bivka u Okrugloj volimo reći da nam je vikendica, u kojoj se još uvijek po potrebi može odmoriti nekoliko ljudi. Jedan od razloga zbog kojih bi se taj bivak

mogao ponovo opremiti jest taj da se u njegovoj blizini nalazi kanal Noćna mora. To je odvojak u vrhu meandra glavnog kanala koji zimi uvlači jako zrak. Uz nemalo širenja i dan danas je prilično uzak i nakon 100 m horizontalne kanal završava dimnjakom u koji odlazi sav zrak. Sastavljanjem nacrtaja naknadno se shvatilo da nije daleko od spajanja s nekoliko sati udaljenim meandrom koji se nalazi iza Tube i zove se Žedni preko vode. Jama se tako poigrala s nama još jednom i to nas stvarno pomalo frustrira...inače za doći do mjesta gdje treba nastaviti istraživanje meandra Žedni preko vode potrebno je spustiti se u jamu gotovo 300 m pa se penjat 100-tinjak metara u visinu te onda ponovo spuštati i provlačiti se kroz paklena suženja i meandre dugo vremena. Sve to da bi se na kraju postavilo da nas dijeli nekoliko desetaka metara od glavnog meandra koji vodi prema Okrugloj dvorani, strašno! Doduše, ako se i spaja s Noćnom morom, spaja se samo jedan njegov dio jer se kroz Noćnu moru ne drenira nikakav vodeni tok na glavni rašporski meandar, dok jedan od krakova meandra Žedni preko vode ima potčić. Pored Okrugle dvorane istraživan je još jedan kanal kroz čiji ulaz nikome nije padalo na pamet provlačiti se. No name. I tamo je upornost nekih bila ključna i kroz jako zahtjevne prolaze i meandre uspješno se popeti skoro 100 metara uz isto toliko duljine. Dalje ne bih duljio s pričom, svaka je slična i pomalo dosadna. Još su prolazile godine u kojima se crtalo, crtalo i crtalo te nešto još i istražilo. Konačno, 2011. godine se otkrilo da je sifon povremeno otvoren i sve što se iza našlo tek je u fazi istraživanja i crtanja i samo ću reći kako iza sifona jama uvlači također vrlo snažan vjetar, ali ljeti. Tek nam ostaje shvatiti gdje taj zrak odlazi, ali do sada se istražilo preko 1,2 km kanala i čak se nije stiglo ni do kraja glavnog kanala pa ćemo tu cijelu priču nastaviti neki drugi put.

*Žankana jama je ime koje se dugo koristilo i kojeg su vjerojatno slovenski istraživači zapisali u razgovoru s lokalnim stanovništvom. U našim razgovorima s lokalnim stanovništvom doznali smo da jamu zovu Ženkanja ili Ženjanja jama.

Prije zahvala, odnosno prije nego za- boravim spomenuti neke ljude, još ću se jedne kratke anegdote prisjetiti. Tako ću lakše opravdati svoj nemar...

U gore spomenutoj jami Saragato, imao sam čast istraživati negdje sredinom 1999. godine i krajem iste godine. U prvoj epizodi, 29 sati bez konkretne pauze, kroz koju smo odradili ukupnu visinsku razliku od oko 2 km...

U drugom navratu boravili smo 3 dana u bivku koji se nalazi u fosilnom spletu kanala pronađenog penjanjem oko 100 m iznad sifona koji se nalazi na 950 m dubine. Na neki način još uvijek dijete, vjerovao sam kako sam nešto učinio za istraživanje jame, tim više jer sam sudjelovao u mjerenju nekih njenih dijelova. Nakon nekoliko godina, da se ne lažemo, veselilo me što ću vidjeti svoje ime negdje u članku vezanom za istraživanje Saragata i šire okolice masiva Tambure. No ono je izostalo. Mladog mene je to malo razočaralo, ali, osim što imena nisu od nikakve koristi ako se bavimo shvaćanjem unutarnje strukture brda (nazovi jame), gdje bi voditelji istraživanja završili kada bi krenuli nabrajati sve

sudionike istraživanja jednog takvog giganta poput Saragata?

Iako je Rašpor mnogo manji, akcija je bilo doista mnogo i ograničit ću se spomenuti jedan uži krug upornih, a to su u prvim godinama bili Nenad Kuzmanović i moja malenkost. Nadalje, kroz godine su se pojavljivali sve više i Ozren Dodić - Špale, Rudi Reš, Ivica Seitz, Zoran Brajković, Antonio Ciceran, Dalibor Reš, Zoran Perec, Lovel Kukuljan, Petar Matika, Neven Galant, Kardi Županić, Davor Šuperina, Martin Glavić, Mladen Jekić...i sad ne bih dalje nabrajao, ali se iskreno ispričavam ako sam nekoga izostavio iz tzv. „užeg kruga“ dok se iz šireg kruga može izdvojiti u prvoj liniji još vrijednih članova SU Spelunke, SU Estavele, SD Istre i SO Željezničara. A bilo je tu još i članova SK Samobora (kojima se ispričavam što im je zbog nedovoljno razrađene komunikacije izostao logo s nacrtu), SD Ćićarije (čiji su česti posjeti jami, zbog blizine boravka, rezultirali vađenjem pristojne količine otpada iz iste), SD Karlovac, SK Ozren Lukić, CGEB i AXXXO iz Trsta, HBSD, SO Velebita i još nekih za koje nisam siguran jesu li sudjelovali

u ikakvom istraživanju pa bih tu s pričom i stao jer postaje još dosadnija negoli je bila. Još jednom, ispričavam se ako je netko od zaslužnih zaboravljen te se zahvaljujem od srca svima koji su boravak u jami začinili svojim prisustvom.

Zahvaljujemo talijanskoj udruzi Commissione Grotte Eugenio Boegan iz Trsta na ustupljenim fotografijama.

Literatura

- Bertarelli, L. V., Boegan, E. (1926): Duemila Grotte. Tovring Clvb Italiano, Milano.
- Medeot, L. S. (1974): Una tragedia speleologica di 50 anni fa: L' abisso Bertarelli (1925-1975), Trieste
- Kuhta, M. (1992): Novija speleološka istraživanja u Istri, Speleolog, 1990-1991 (godište 38/39), Zagreb.
- Badino, G. (1999): Il fondo di Piaggia bella, Torino.
- Šušteršič, F. (1970): Nove raziskave v Žankani jami pri Rašporju, Naše jame, 11 (1969), Ljubljana.

The Cave near Rašpor

The cave near Rašpor (Grotta della mama, Abisso Bertarelli, Ženjkana jama) is located in the immediate vicinity of the village called by the same name, in the central part of the Ćićarija mountain range in the North of the peninsula of Istria, at an altitude of 670 meters above sea level. Currently this is the most extensive speleological site in the region of Croatian Istria. It is 95 years since the cave was first explored. This article is a combination of the objective review of a rich history of the exploration of this cave which was, (wrongly measured at 450 m deep), the deepest in the world and the subjective description of its exploration that has been carried out with some breaks over the last two decades. More accurate measurements show that the cave dimensions have gradually decreased. Measurements were taken from the exploration and plans drawn by the Slovenians at the end of 60s to Croatian plans of the main canal from the middle of 70. The the official dimensions were taken from the most detailed plans, those carried out by the Slovenians. According to their measurements, the depth of Rašpor Cave was 361m and the length 1106m. However, plentiful air currents have been observed (contrary to findings in the majority of Istrian caves) and attention has been paid to the technical climbing of avens as well as the widening of narrow passages. Inclusion of this data has led to the consolidation of the status of the biggest speleological site in Istria, which is now over 350m deep and 5.5 km long. After numerous explorations, somewhat paradoxically, the job is still no nearer being finished than when it was started. Moreover, air circulation and some still open questions, suggest that we are still only somewhere around the beginning of the story.....

JAMA KOD RAŠPORA

Abisso Bertarelli, Žankana jama, Ponor kod Rašpora, Rašporska jama
Rašpor, Cićarija, Istra

GK koordinate: 5428181 5033021
Nadmorska visina: 680 m

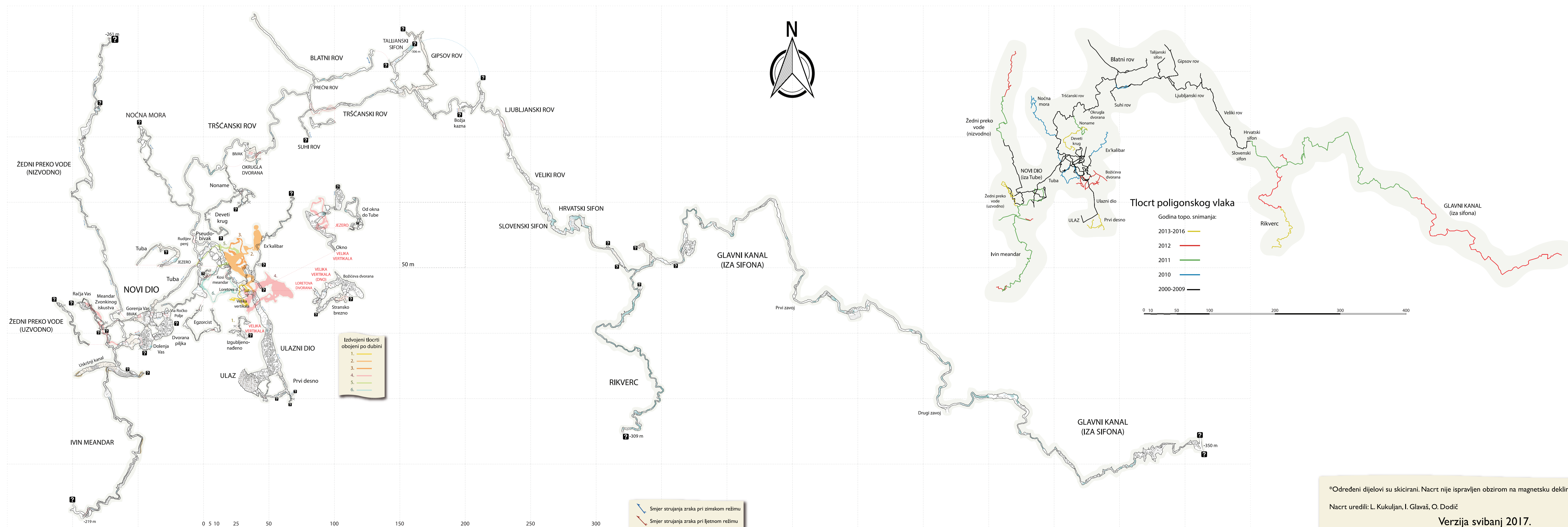
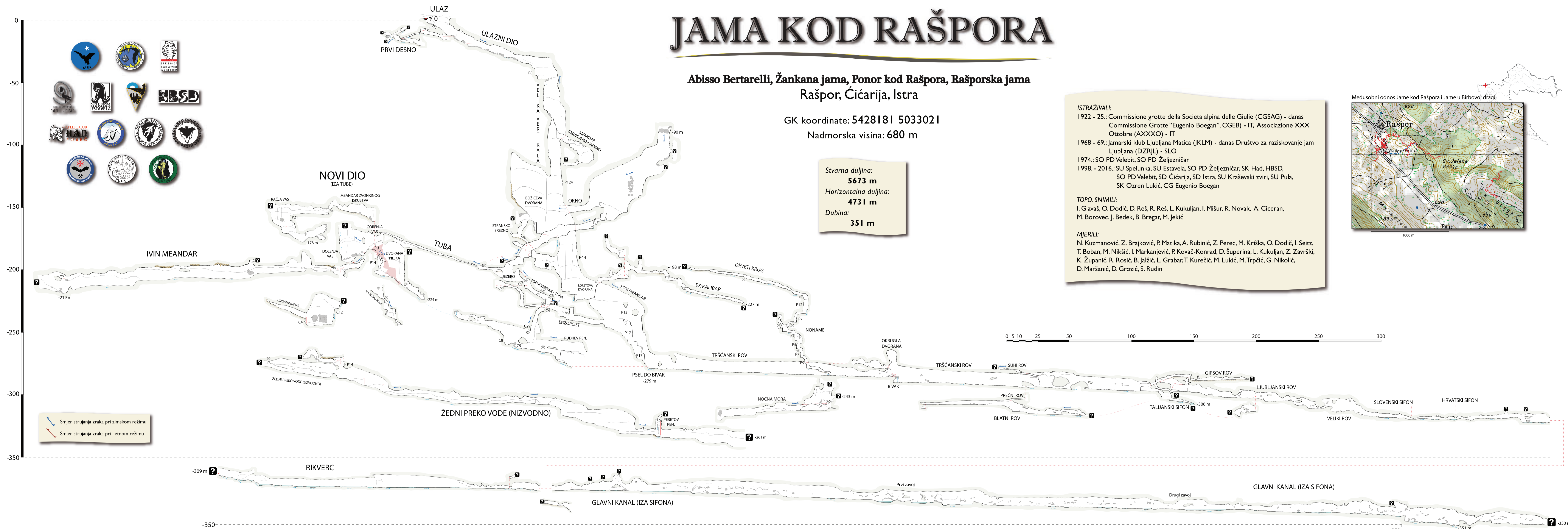
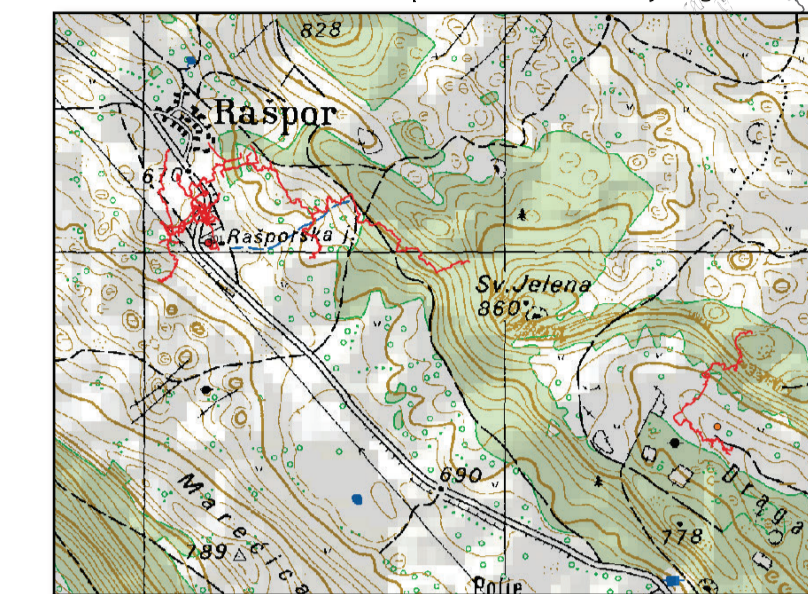
Stvarna duljina: 5673 m
Horizontalna duljina: 4731 m
Dubina: 351 m

ISTRAŽIVALI:
1922 - 25.: Commissione grotte della Societa alpina delle Giulie (CGSAG) - danas Commissione Grotte "Eugenio Boegan", CGEB) - IT, Associazione XXX Ottobre (A-XXXO) - IT
1968 - 69.: Jamarski klub Ljubljana Matica (JKLM) - danas Društvo za raziskovanje jam Ljubljana (DZRL) - SLO
1974.: SO PD Velebit, SO PD Željezničar
1998. - 2016.: SU Spelunka, SU Estavela, SO PD Željezničar, SK Had, HBSD, SO PD Velebit, SD Cićarija, SD Istra, SU Kraševski izviri, SU Pula, SK Ozren Lukić, CG Eugenio Boegan

TOPO. SNIMILI:
I. Glavaš, O. Dodić, D. Reš, R. Reš, L. Kukuljan, I. Mišur, R. Novak, A. Ciceran, M. Borovec, J. Bedek, B. Bregar, M. Jekić

MJERILI:
N. Kuzmanović, Z. Brajković, P. Matka, A. Rubinić, Z. Perec, M. Kriška, O. Dodić, I. Seitz, T. Boban, M. Nikšić, I. Markančević, P. Kovač-Konrad, D. Superina, L. Kukuljan, Z. Završki, K. Županić, R. Rosić, B. Jalžić, L. Grabar, T. Kurečić, M. Lukić, M. Trpičić, G. Nikolić, D. Maršanić, D. Grozić, S. Rudin

Međusobni odnos Jame kod Rašpora i Jame u Birbovoj dragi

Tlocrt poligonskog vlaka

Godina topo. snimanja:

2013-2016

2012

2011

2010

2000-2009

0 10 50 100 200 300 400

*Određeni dijelovi su skicirani. Nacrt nije ispravljen obzirom na magnetsku deklinaciju.

Nacrt uredili: L. Kukuljan, I. Glavaš, O. Dodić

Verzija svibanj 2017.